

KÜLTÜREL MİRAS VE İSTANBUL

Bütün insanlığın ortak mirası olarak kabul edilen evrensel değerlere sahip kültürel ve doğal varlıkları dünyaya tanıtmak, toplumda söz konusu evrensel mirasa sahip çıkacak bilinci oluşturmak ve çeşitli sebeplerle bozulan, yok olan kültürel ve doğal değerlerin yaşatılması için gerekli işbirliğini sağlamak amacıyla UNESCO'nun 17 Ekim – 21 Kasım 1972 tarihleri arasında Paris'te toplanan 17. Genel Konferansı kapsamında, 16 Kasım 1972 tarihinde “Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme” kabul edilmiştir. 14.04.1982 tarih ve 2658 sayılı Kanunla katılmamız uygun bulunan bu Sözleşme, 23.05.1982 tarih ve 8/4788 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla onaylanarak, 14.02.1983 tarih ve 17959 sayılı Resmî Gazete’de yayınlanmıştır.

Uluslararası önem taşıyan ve bu nedenle takdire ve korunmaya değer doğal oluşumlara, anıtlara ve sitlere “Dünya Mirası” statüsü tanınmaktadır. Sözleşmeyi kabul eden üye devletlerin UNESCO’ya başvurusuyla başlayan ve Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi (ICOMOS) ve Uluslararası Doğayı ve Doğal Kaynakları Koruma Birliği (IUCN) uzmanlarının başvuruları değerlendirmesi sonunda tamamlanan bir işlem dizisinden sonra aday varlıklar Dünya Miras Komitesinin kararı doğrultusunda bu statüyü kazanmaktadır.

UNESCO Dünya Miras Listesinde yer alan 19 adet varlığımızdan biri de 1985 yılında kabul edilen “İstanbul’un Tarihi Alanları”dır.

İstanbul, 1985 tarihinde UNESCO Dünya Miras Listesi’ne 4 bölge olarak dahil edilmiştir. Bunlar; Hipodrom, Ayasofya, Aya İrini, Küçük Ayasofya Camisi ve Topkapı Sarayı’nı içine alan Sultanahmet Kentsel Arkeolojik Sit Alanı; Süleymaniye Camisi ve çevresini içine alan Süleymaniye Koruma Alanı; Zeyrek Camisi ve çevresini içine alan Zeyrek Koruma Alanı ve İstanbul Kara Surları Koruma Alanı’nı içermektedir.

İstanbul Surları

İstanbul’un etrafını çeviren surlar tarihte 7. yüzyıldan başlayarak inşa edilmiş, yıkılmalar ve yeniden yapımlarla dört defa elden geçmiştir. Son yapımı 408’den sonradır. II. Theodosius (408-450) zamanında İstanbul surları Sarayburnu’ndan Haliç kıyısı boyunca Ayvansaray’a bu taraftan ve Marmara kıyısı boyunca Yedikule’ye, Yedikule’den Topkapı’ya,

Topkapı'dan Ayvansaray'a uzanıyordu. Surların uzunluğu 22 km.'dir. Haliç surları 5.5 km, kara 6,5 km, Marmara Surları ise 9 km.'dir.

Kara surları üç bölümden oluşur: Hendek, dış sur, iç sur. Hendekler bugün tarım alanı olmuştur. Sura bitişik ve 50 m. aralıklarla kara surları tarafında, birçoğu yıkılmış, çatlamış durumda 96 burç bulunmaktadır. Bu burçlar, boydan boya uzanan sur duvarlarından 10 metrelik çıkıntıda, çoğunlukla kare planlı ve 25 metre yüksekliğindedir.

Haliç

Haliç, (batılıların deyişi ile Altın Boynuz) İstanbul'un bir koyudur. Haliç'in kelime anlamı, nehir ağzındaki koy demektir. Yunan efsanesine göre; Megaralılar, kralları Beyaz'ın annesi Keroessa için Altın Boynuz ismini vermişlerdir. Bizans döneminde kolonileşme de burada başlamıştır. Aynı zamanda Bizans İmparatorluğu'nun denizcilik merkeziydi. Sahil boyunca

uzanan duvarlar, şehri bir deniz filosu atağından korumak için inşa edilmiştir. Haliç'in girişinde istenmeyen gemilerin girişini engellemek için, şehirden karşıya eski Galata Kulesi'nin kuzeydoğu ucuna uzanan geniş bir zincir vardı. Bu kule Latin haçlılarınca 4. Haçlı seferinde 1204 yılında geniş bir şekilde tahrip edildi. Fakat Cenevizliler yanına yeni bir kule inşa ettiler. Bu kule meşhur Galata Kulesi 1348 Christea Turris (Tower of Christ: İsa'nın Kulesi) diye adlandırılır. Osmanlı döneminde Yoğun Bektaşî nüfusun yaşadığı bir bölge idi. Karaağaç tekkesi, Karyağdı Baba tekkesi, Giresunlu Tekkesi gibi birçok Bektaşî tekkesi bu bölgede idi.

Topkapı Sarayı

Topkapı Sarayı, İstanbul'da yer alan ve dünyada günümüze gelebilmiş sarayların en eskisi ve genişidir. Konumu, Haliç'i, Boğaziçi'ni ve Marmara Denizi gören, İstanbul'un ilk kuruluş yeri olan bilinen akropol tepesidir. Tarihi İstanbul üçgen yarımadasının en uç noktasında, 5 km'yi bulan surlarla çevrili, 700.000 m² özel araziye sahip bir komplekstir. Bu özelliği ile saraydan çok küçük bir şehri andıran Topkapı Sarayı, 500 yılı aşkın bir

süredir kullanılmıştır. Sonradan padişah, yeni yapılan Dolmabahçe Sarayı'na taşınınca saray, uzun bir süre bakımsız bırakıldı. Saray, Cumhuriyet Dönemi'nde yapılan restorasyon sayesinde eski görkemine geri kavuştu. Şu an bir müze olarak kullanılan sarayda padişaha ait eşyalar sergilenir. Müze koleksiyonunun en değerli parçaları arasında Muhammed'in hırkası, dişi, ayak izi ve kılıcı sayılabilir. Bu nesneler, Yavuz

Sultan Selim döneminde Kahire'den getirilmiştir. Başka bir değerli parça ise dünyaca meşhur Kaşıkçı Elması'dır. Topkapı Hançeri ise müzede sergilenen başka bir değerli eşyadır.

Galata Kulesi

İstanbul Beyoğlu'nda Galata semtinde bulunan 528 yılında inşa edilmiş kuledir. Kuleden şehir panoramik bir şekilde izlenebilmektedir. Bizans imparatoru Anastasius tarafından inşa edilmiştir. Daha sonra 1204 yılında 4. Haçlı Seferleri ile büyük ölçüde tahrip olan kule 1348 yılında İsa Kulesi olarak Cenevizliler tarafından Galata Surlarına tekrar ek olarak yapılmıştır. Galata Kulesinin ilk üç katında Ceneviz, sonraki katlarda ise Osmanlı izleri taşıdığı gözleniyor. Kule girişindeki kitabe yer alan 16 mısralık methiye, II. Mahmut döneminde yapılan restorasyondan dolayı II. Mahmut için yazılmıştır. İçerisinde Galata Kulesi'nin de bulunduğu "Ceneviz Ticaret Yolu'nda Akdeniz'den Karadeniz'e Kadar Kale ve Surlu Yerleşimler" dosyası ile Galata Kulesi 2013 yılında UNESCO Dünya Miras Geçici Listesi, Türkiye'deki Dünya Mirası Geçici Listesi'ne dahil edildi. Bugün çok canlı mekanlardan biri olan Galata Meydanı da kulenin yanındadır.

Taksim Meydanı

Taksim semti ve meydanı adını, Osmanlı Devleti'nde zamanında suçluların; suyu, halka taksim ettikleri yer olduğundan verilmiştir. Meydan olmadan önce, eski evlerin sıralandığı dar bir bölge olan semt, meydan hâline getirilip genişletildikten sonra, zamanla bugünkü görünümünü almıştır. Meydanın ortasındaki Cumhuriyet Anıtı ve çevresi bugün tören yeri olarak kullanılıyor ve buluşma yeri işlevini üstleniyor. Meydan'ın başlangıcından Tünel'e kadar Nostaljik tramvay çalışır. Taksim Meydanı'nın simgesi hâline gelen Cumhuriyet Anıtı İtalyan heykeltıraş Pietro Canonica'ya yaptırılmış, 1928 yılında yerine yerleştirilmiştir. Anıtın yapımı 2,5 yıl sürmüş, anıt taş ve bronz kullanılarak yapılmıştır. Cumhuriyet dönemi anıtlarından ilk defa figüratif bir anlatımla Atatürk'ü ve yeni düzeni anlatan bir heykeldir.

Ayasofya Camii

Ayasofya (anlamı: “Kutsal Bilgelik”; Grekçe: Ἀγία Σοφία, romanize: Agia Sofia), eski adıyla Kutsal Bilgelik Kilisesi ve Ayasofya Müzesi veya günümüzdeki resmî adıyla Ayasofya-i Kebîr Câmî-i Şerîfi (Kutsal Büyük Ayasofya Camii),[4][5] İstanbul’da yer alan bir cami ve eski bazilika, katedral ve müzedir. Bizans

İmparatoru I. Justinianus tarafından, 532-537 yılları arasında İstanbul’un tarihî yarımadasındaki eski şehir merkezine inşa ettirilmiş bazilika planlı bir patrik katedrali olmuştur. 1453 yılında İstanbul’un Osmanlılar tarafından fethedilmesinden sonra II. Mehmed tarafından camiye dönüştürülmüştür. Mustafa Kemal Atatürk tarafından 1934 yılında yayımlanan kararname ile tadilat çalışmasına alınmış, 1947 yılında bakanlar kurulu kararı ile müzeye dönüştürölme kararı alınıp müzeye dönüştürölmüş, kazı ve tadilat çalışmaları başlatılmış ve 1947’den 2020’ye kadar müze olarak hizmet vermiştir. 2020 yılında ise müze statüsü iptal edilerek cami statüsü verilmiştir.

Ayasofya, mimari bakımdan merkezî planı birleştiren kubbeli bazilika tipinde bir yapı olup kubbe geçişi ve taşıyıcı sistem özellikleriyle mimarlık tarihinde önemli bir dönüm noktası olarak ele alınır. Hristiyanlar için hem sembolik hem de eksen olma anlamının yanında, turistik ve ruhsal bir çekim merkezidir.

Ayasofya adındaki “Aya” sözcüğü “kutsal” anlamına gelir. “Sofya” sözcüğü ise Grekçede “bilgelik” anlamındaki sophos sözcüğünden gelir. Dolayısıyla “Aya Sofya” adı, Nasıralı İsa’ya atfen “Kutsal Bilgelik” ya da “İlahî Bilgelik” anlamına gelmekte olup Hristiyan ilahiyatında Tanrı’nın üç niteliğinden biri sayılır.[7][8] Miletli İsidoros ve Trallesli Antemius’un yönettiği Ayasofya’nın inşaatında yaklaşık 10.000 işçinin çalıştığı ve İmparator I. Jüstinyen’in bu iş için büyük bir servet harcadığı belirtilir. Bu çok eski binanın bir özelliği; yapımında kullanılan bazı sütun, kapı ve taşların binadan daha eski yapı ve tapınaklardan getirilmiş olmasıdır.

Bizans İmparatorluğu döneminde Ayasofya, büyük bir “kutsal emanetler” zenginliğine sahipti. Bu emanetlerden biri de 15 metre yüksekliğindeki gümüş ikonostasis idi.[16] Konstantinopolis Patriği’nin kilisesi ve Doğu Ortodoks Kilisesi’nin 1000 yıl boyunca merkezi olan Ayasofya, 1054 yılında Patrik I. Mihail’in Papa IX. Leo tarafından aforoz edilmesine şahitlik etmiş olup bu olay, genel olarak “Schisma”nın yani Hristiyanlık tarihindeki en önemli olaylardan biri olan Doğu ve Batı kiliselerinin ayrılmasının başlangıcı sayılır.

1453 yılında kilise, Osmanlı padişahı II. Mehmed tarafından camiye dönüştüröldükten sonra mozaiklerinden insan figürleri içerenler tahrip edilmemiş (içermeyenlerse olduğu gibi bırakılmıştır), yalnızca ince bir sıvayla kaplanmış ve yüzyıllarca sıva altında kalan mozaikler, bu sayede doğal ve yapay tahribattan kurtulabilmiştir. Cami, müzeye

dönüştürülürken sıvaların bir kısmı çıkarılmış ve mozaikler yine gün ışığına çıkarılmıştır. Günümüzde görülen Ayasofya binası, aslında aynı yere üçüncü kez inşa edilen kilise olduğundan “Üçüncü Ayasofya” olarak da bilinir. İlk iki kilise isyanlar sırasında yıkılmıştır. Döneminin en geniş kubbesi olan Ayasofya’nın merkezî kubbesi, Bizans döneminde bir kez (7 Mayıs 558 tarihinde) çökmüş,[17][18] Osmanlı başmimarı Mimar Sinan’ın binaya payandaları eklemesinden itibaren de hiç çökmemiştir.

Sultanahmet Camii

Sultan Ahmet Camii veya Sultânahmed Camii, 1609-1617 yılları arasında Osmanlı Padişahı I. Ahmed tarafından İstanbul’daki tarihî yarımada, Mimar Sedefkâr Mehmed Ağa’ya yaptırılmıştır. Cami; mavi, yeşil ve beyaz renkli İznik çinileriyle bezendiği için ve yarım kubbeleri ile büyük kubbesinin içi de yine mavi ağırlıklı kalem işleriyle süslendiği için Avrupalılar tarafından “Mavi Camii (Blue Mosque)” olarak adlandırılır. Ayasofya’nın

1935 yılında camiden müzeye dönüştürülmesiyle, İstanbul’un ana camii konumuna ulaşmıştır.

Aslında Sultanahmet Camii külliyesiyle birlikte, İstanbul’daki en büyük eserlerden biridir. Bu külliye bir cami, medreseler, hünkar kasrı, arasta, dükkânlar, hamam, çeşme, sebiller, türbe, darüşşifa, sıbyan mektebi, imarethane ve kiralık odalardan oluşmaktadır. Bu yapıların bir kısmı günümüze ulaşamamıştır.

Yapının mimari ve sanatsal açıdan dikkate şayan en önemli yanı, 20.000’i aşkın İznik çiniyle bezenmesidir. Bu çinilerin süslemelerinde sarı ve mavi tonlardaki geleneksel bitki motifleri kullanılmış, yapıyı sadece bir ibadethane olmaktan öteye taşımıştır. Caminin ibadethane bölümü 64 x 72 metre boyutlarındadır. 43 metre yüksekliğindeki merkezi kubbesinin çapı 23,5 metredir. Caminin içi 200’den fazla renkli cam ile aydınlatılmıştır. Yazıları Diyarbakırlı Seyyid Kasım Gubarî tarafından yazılmıştır. Çevresindeki yapılarla birlikte bir külliye oluşturur ve Sultanahmet, Türkiye’nin altı minareli ilk camiidir.

Kız Kulesi

Kyzikos’taki deniz zaferinden sonra, MÖ 408’de Atinalı general Alkibiadis, muhtemelen Karadeniz’den gelen gemiler için Üsküdar’ın önündeki küçük bir kaya üzerine özel bir istasyon inşa etti. Üsküdar’ın sembolü hâline gelen kule, Üsküdar’da Bizans devrinden kalan tek

eserdir. MÖ 24 yıllarına kadar uzanan bir geçmişe sahiptir.

1110'da Bizans İmparatoru I. Aleksios, taş duvarla korunan ahşap bir kule inşa etti. Kuleden Konstantinopolis'teki Mangana semtinde (tarihi yarımada bir mahalle) dikilmiş başka bir kuleye uzanan bir demir zincir gerildi. Adacık daha sonra su altı kalıntıları hala görülebilen bir savunma duvarı ile Asya kıyısına bağlandı. 1453'te İstanbul'un Osmanlılar tarafından fethi sırasında, kulede Venedikli Gabriele Trevisano tarafından yönetilen bir Bizans garnizonu bulunuyordu. Daha sonra yapı, Fatih Sultan Mehmed döneminde Osmanlı Türkleri tarafından gözetleme kulesi olarak kullanılmıştır. İlk olarak Yunan döneminde bir mezara ev sahipliği yapan bu ada, Bizans döneminde inşa edilen ek bina ile gümrük istasyonu olarak kullanılmıştır. Osmanlı döneminde ise gösteri platformundan savunma kalesine, sürgün istasyonundan karantina odasına kadar birçok işlev yüklenmiştir. Asli görevi olan ve yüzyıllardan beri varlığı ile insanlara, geceleri ise geçen gemilere göz kırpan feneri ile yol gösterme işlevini hiç kaybetmemiştir. Bazı Avrupalı tarihçiler buraya Leander Kulesi derler. Kule hakkında pek çok rivayet bulunmaktadır. Antik Çağ'da arka (küçük kale) ve damialis (dana yavrusu) adları ile anılan kule, bir ara da "Tour de Leandros" (Leandros'un Kulesi) ismi ile ünlenmiştir. Şimdi ise Kız Kulesi ismi ile bütünleşmiş ve bu ismi ile anılmaktadır.

Çok eski geçmişi olan Kız Kulesi, bir zamanlar Boğaz'dan geçen gemilerden vergi alınmak maksadı ile kullanılmıştır. Kule ile Avrupa yakası boyunca büyük bir zincir çekilmiş ve gemilerin Anadolu yakası ile Kız Kulesi arasından geçişine (O zamanlar gemi boyutları küçük olduğu için geçebilmekteydi.) izin verilmiştir. Bir süre sonra kule, zinciri taşıyamamış ve Avrupa yakasına doğru yıkılmıştır. Kuleden suyun içine bakıldığında yıkıntıları görülmektedir.

Kule 1509 depreminde yıkılmış, yeniden inşa edilmiş ve 1721'de yanmıştır. Sadrazam Damat İbrahim Paşa tarafından imar emri verilmiş ve yeni bina deniz feneri olarak kullanılmış; çevre surlar 1731 ve 1734 yıllarında onarılmıştır. Sonunda 1763'te kule daha dayanıklı taştan yeniden inşa edildi. 1829'dan itibaren karantina istasyonu olarak kullanılmış ve 1832'de Sultan II. Mahmud tarafından yeniden restore edilmiştir.[2]

1945'te, kuleyi yamama sırası liman yönetimine geldi. Daha sonra 1998'de tekrar restore edildi, kısa bir süre önce James Bond filmi Dünya Yetmez'de yer aldı. 17 Ağustos 1999 depremi ve Marmara Denizi'ndeki tsunamiden sonra kuleyi güçlendirmek için çelik destekler eklendi. Sarayburnu'ndaki eski Roma, Bizans ve Osmanlı başkentinin manzarasına sahip iç mekan bir kafe ve restorana dönüştürülmüştür. Özel tekneler gün boyunca kule ile kıyı arasında gidip gelmektedir.

Kız Kulesi 2000 yılında restore edilerek restoran haline dönüştürülmüştür. 2021 yılında Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından başlatılan restorasyon çalışmaları Mayıs 2023'te sona ermiştir. Restore edilen kule, 11 Mayıs 2023 tarihinde lazer gösterisiyle birlikte açıldı.

Yere Batan Sarnıcı

İstanbul'un görkemli tarihsel yapılarından birisi de Ayasofya'nın güneybatısında bulunan Bazilika Sarnıcı'dır. Bizans imparatoru I. Justinianus (527-565) tarafından yaptırılan bu büyük yeraltı sarnıcı, suyun içinden yükselen ve sayısız gibi görülen mermer sütunlar sebebiyle halk arasında "Yerebatan Sarayı" olarak isimlendirilmiştir. Sarnıcın bulunduğu yerde daha önce bir Bazilika bulunduğundan,

Bazilika Sarnıcı olarak da anılır. Sarnıç, uzunluğu 140 metre, genişliği 70 metre olan dikdörtgen biçiminde bir alanı kaplayan, dev bir yapıdır. 52 basamaklı taş bir merdivenle inilen bu sarnıcın içerisinde her biri 9 metre yüksekliğinde 336 sütun bulunmaktadır. Birbirine 4.80 metre aralıklarla dikilen bu sütunlar, her biri 28 sütun içeren 12 sıra meydana getirirler. Sarnıcın tavan aralığı kemerler vasıtasıyla sütunlara aktarılmıştır. Çoğunluğu daha eski yapılardan toplandığı anlaşılan ve çeşitli mermer cinslerinden yontulmuş sütunların büyük bir kısmı tek parçadan, bir kısmı da iki parçadan oluşmaktadır. Bu sütunların başlıkları, yer yer farklı özellikler taşır. Bunlardan 98 adedi Corint üslûbu yansıtırken bir bölümü de Dor üslûbunu yansıtmaktadır. Sarnıcın tuğladan örülmüş 4.80 metre kalınlığındaki duvarları ve tuğla döşeli zemini, Horasan harcından kalın bir tabakayla sıvanarak su geçmez hale getirilmiştir. Toplam 9.800 m2 alanı kaplayan bu sarnıç, yaklaşık 100.000 ton su depolama kapasitesine sahiptir.

Medusa Başı

Sarnıçtaki sütunların köşeli veya yivli biçimde olan birkaç tanesi hariç büyük bir çoğunluğu silindirik biçimindedir. Sarnıcın kuzeybatı köşesindeki iki sütunun altında kaide olarak kullanılan iki Medusa Başı, Roma Dönemi heykel sanatının şaheserlerindendir. Sarnıcı ziyaret eden insanların en çok ilgisini çeken Medusa başlarının hangi yapılardan alınıp buraya getirildiği bilinmemektedir. Araştırmacılar, genellikle sarnıcın inşası sırasında salt sütun kaidesi olarak kullanılması amacıyla getirildiklerini düşünmektedirler. Bu görüşe rağmen, Medusa Başı hakkında birtakım efsaneler oluşmuştur. Bir efsaneye göre Medusa, Yunan mitolojisinde yeraltı dünyasının dışı canavarı olan üç Gorgona'dan biridir. Bu üç kız kardeşten yılan başlı Medusa, kendisine bakanları taşa çevirme gücüne sahiptir. Bir görüşe göre o dönemde büyük yapılar ve özel yerleri korumak için Gorgona desim ve heykelleri kullanılırdı ve Sarnıca Medusa başının konulması da bu yüzdendir.

Başka bir rivayete göre de Medusa, siyah gözleri, uzun saçları ve güzel vücudu ile övünen bir kızdı. Medusa, Zeus'un oğlu Perseus'u seviyordu. Bu arada Athena da Perseus'u seviyor ve Medusa'yı kısıkanıyordu. Bu yüzden Athena, Medusa'nın saçlarını

yılana çevirdi. Artık Medusa'nın baktığı herkes, taşa dönüşüyordu. Daha sonra Perseus, Medusa'nın başını kesti ve onun bu gücünden yararlanarak pek çok düşmanını yendi.

Buna dayanarak Medusa Başı, Bizans'da kılıç kabzalarına işlenmiş ve sütun kaidelerine (bakanların taş kesilmemesi için) ters olarak yerleştirilmiştir. Bir rivayete göre de Medusa, yana bakıp kendisini taşa çevirmiştir. Bu yüzden buradaki heykeli yapan heykeltıraş, ışığın yansıma açılarına göre Medusa'yı üç ayrı konumda yapmıştır

Sarnıcın ortasına doğru kuzeydoğu duvarı önünde yer alan 8 sütun, 1955-1960 yıllarında yapılan bir inşaat sırasında kırılma tehlikesine maruz kaldıklarından, bunların her biri, kalın bir beton tabaka içine alınarak dondurulmuş ve bu yüzden eski özelliklerini kaybetmişlerdir

Bizans döneminde bu çevrede geniş bir sahayı kaplayan ve imparatorların ikamet ettiği büyük sarayın ve bölgedeki diğer sakinlerin su ihtiyacını karşılayan Yerebatan Sarnıcı, İstanbul'un Osmanlılar tarafından 1453 yılında fethinden sonra bir müddet daha kullanılmış ve padişahların oturduğu Topkapı Sarayı'nın bahçelerine buradan su verilmiştir. İslâmî kaidelerin temizlik esasları gereği durgun su yerine akar vaziyetteki suyu tercih eden Osmanlılar'ın şehirde kendi su tesislerini kurduktan sonra kullanmadıkları anlaşılan Sarnıç, 16. yüzyılın ortalarına gelinceye kadar Batılılar tarafından fark edilmemiş, nihayet 1544-1550 yıllarında Bizans kalıntılarını araştırmak üzere İstanbul'a gelen Hollandalı gezgin P. Gyllius tarafından yeniden keşfedilerek Batı âlemine tanıtılmıştır. P. Gyllius, araştırmalarından birinde, Ayasofya civarında dolaşırken, buradaki evlerin zemin katlarında bulunan kuyu benzeri yuvarlak büyük deliklerden ev halkının aşağıya sarkıttıkları kovalarla su çektikleri, hatta balık tuttuklarını öğrendi. Büyük bir yeraltı sarnıcının üzerinde bulunan ahşap bir binanın duvarlarla çevrili avlusundan, yerin altına inen taş basamaklardan elinde bir meşaleyle sarnıcın içerisine girdi. P. Gyllius, çok zor şartlarda sarnıcı sandalla dolaşarak ölçülerini alıp sütunlarını tespit etti. Gördüklerini ve edindiği bilgileri seyahatnamesinde yayımlanan Gyllius, birçok seyahat etkilmiştir.

Sarnıç, kurulduğundan günümüze kadar çeşitli onarımlardan geçmiştir. Osmanlı İmparatorluğu Dönemi'nde iki defa onarılan sarnıcın ilk onarımı 3. Ahmet zamanında (1723) Mimar Kayserili Mehmet Ağa tarafından yaptırılmıştır. İkinci onarım ise Sultan 2. Abdülhamid (1876-1909) zamanında gerçekleştirilmiştir. Cumhuriyet Dönemi'nde de sarnıç, 1987'de İstanbul Belediyesi tarafından temizlenerek ve bir gezi platformu yapılmak suretiyle ziyarete açılmıştır. 1994 yılının Mayıs ayında yeniden büyük bir temizlik ve bakımdan geçmiştir. Hâlihazırda İstanbul Büyükşehir Belediyesi işbirliklerinden Kültür A.Ş. tarafından işletilen Yerebatan Sarnıcı, müze olmanın yanı sıra, ulusal ve uluslararası birçok etkinliğe ev sahipliği etmektedir.

St. Antuan Katolik Kilisesi

St. Antuan Katolik Kilisesi ([Fransızca](#): St. Antoine), [İstanbul](#)'un en büyük ve cemaati en geniş [Katolik Kilisesi](#)'dir. [Beyoğlu](#)'ndaki [İstiklal Caddesi](#) üzerinde [Galatasaray](#)'dan ([Galatasaray Lisesi](#) tarafında) [Tünel](#)'e doğru giderken sol tarafta bulunur. Kilise [Fransiskanlar](#) tarikatına bağlıdır.^[1]

TARİHİ;

1230'da rahipler, kurucuları [Assisili Aziz Fransua](#) adına, [Galata](#) civarında bir kilise inşa ettiler.

1639 ve 1660 yangınlarında iki kez yanan ve her yangından sonra yeniden aynı yerde kurulan Aziz Fransua Kilisesi en son geçirdiği yangın olan ve bütün çevresini yutan 1696 yangınından sonra [Beyoğlu](#)'ndaki yeni konumuna taşındı. 1724 yılında Pera'da [Aziz Antuan](#) adı verilen bu yeni bir kilise Osmanlı İmparatorluk saray ve devlet hizmetinde bulunan ve ayrıca ticaretle uğraşan Katolik ülkelerin (ekserisi İtalyan-Fransız) vatandaşları ve onların aileleri için inşa edildi ve kutsandı.^[2]

MİMARİ;

Şimdiki, cephesi kırmızı tuğla taşlarla örülü kilisenin inşasına, 1906 yılında eskisinin yerinde başlanmış ve 1912 yılında Aziz Antuan'ın naşının Padova Basilikası'ndaki yerine taşınmasının yıldönümü olan 15 Şubat günü Rahipler, yeni kiliselerine taşındılar, kilise kutsandı ve ibadete açıldı.^[2] İstanbul doğumlu İtalyan Mimar [Giulio Mongeri](#) tarafından İtalyan Neogotik üslubunda, betonarme olarak inşa edilmiştir.^{[3][4]} 20x50 m ölçülerinde, Latin hacı biçiminde ve Neogotik üslupta inşa edilmiştir. Kilise duvarları belirli yüksekliğe kadar mozaik kaplama ve yapının dış cephe duvarları tuğladandır. Kilisenin girişi, kiliseye gelir sağlamak için inşa edilmiş iki bina arasındaki kapıdan verilmiştir. Bu kapı kilisenin avlusuna açılır ve [İstiklal Caddesi](#)ne bakan bu cephenin genişliği 38 metredir.^[5]

Santa Maria Draperis Kilisesi

Santa Maria Draperis Kilisesi (Türkçe: Meryem Ana Draperis Latin Katolik Kilisesi), İstanbul'da bulunan tarihi açıdan bir Latin Katolik kilisesidir. 1584'te inşa edilen bu kilise, İstanbul'un en eski faal kiliselerindendir.

TARİHİ;

1453'te İstanbul'un Osmanlılar tarafından fethinden birkaç ay önce, Selvili [Padovalı Aziz Antonio](#) kilisesi, Haliç'in güney şeridinde (o zamanlar Venedikli tüccarların Konstantinopolis merkezidi) [Fransiskanlar](#) tarafından Sirkeci'de inşa edildi. Fethin ardından ise burayı

Fransiskanerler terk etmeye zorlandılar^[2] ve 1584'e kadar birkaç kere yer değiştirdikten sonra bu tarihte Galata'nın Mumhane mahallesine taşındılar. Burada [Levantin](#) bir kadın olan Klara Maria Draperis onlara bir ev ve küçük bir şapel bağışladı.^{[2][3]} Şapelin sunağı tahtadan yapılmış Bakire Meryem heykeliyle süslenmişti. Şapel 1660 yılında tamamen yandığında bu heykel Draperis ailesinin bir bireyi tarafından kurtarıldı.^[2]

Yapı yangında tamamen yandığı için dönemin Osmanlı kanunlarına dayanarak devlet arsaya el koydu.^[4] Bu sebeple Fransiskaner Sultan'dan Firmandan izin istediler fakat neticede kilise tekrar yapılsa dahi 1663'te yıkıldı.^[2] Bu olaydan sonra Fransiskaner bölgeden ayrılıp Peranın üstünde Dört Yol denen bölgeye taşındılar. Burada 1678 tarihinde bir kilise daha inşa ettiler fakat 1697'de yanan kilise 1727'deki depremle tamamen yıkıldı.^[2] 1767'de tekrar yanan yapı, 1769'da beşinci kez tekrar inşa edilmiş oldu.^[2] Her musibetten sağlam çıkan Bakire Meryem heykeli ise günümüze kadar ulaştı.^[2] Günümüzde bu kilise, [Sent Antuan](#) (ki o da İstiklal Caddesindedir) ve [Aziz Petrus ve Pavlus kilisesi](#) ile birlikte Levanten meydanındaki 3 Roma Katolik Kilisesi'nden biridir. 19. Yüzyıl boyunca Aziz Meryem Kilisesi bölgenin en prestijli kilisesi oldu 1803 yılındaki sayıma göre cemaatinde 470 Levanten, birkaç Arap ve birkaç Ermeni Katolik olduğu bilinmektedir.^[5]

Günümüzde bu kilisede Fransiskaner pederler tarafından her gün İtalyanca, Pazar günleri ise İspanyolca olmak üzere ayinlere devam edilmektedir.^[3]

MİMARİSİ VE İÇERİĞİ;

İstiklal Caddesi sonunda yokuş aşağı inen merdivenleri izlediğinizde yapının girişi [neoklasik](#) tarzdadır - duvarda bir oyuk içinde Bakire Meryem heykeli karşılar - Yapı dikdörtgen planlı olup üzeri beşik tonoz ile örtülmüştür ve 1874 tarihinde işlenen 3 [nef](#) ile bezelidir. Kilisede caddeden görünmeyen bir çan kulesi vardır. 1772 yılında sunak, İtalya'nın Carrara kentinden gelen pembe mermer ile bezenmiş ve Draperis ailesinin verdiği heykelle süslenmiştir.^[3]

Venedik sanat okulundan alınan 4 resim de sunağı süslemektedir.^[3]

Kiliseye girdikten sonra sağda kalan ilk resim 1873'te [Bakire Meryem Ana](#), iki Fransiskaner aziz ile resmedilmiştir.^[3] İkinci resim [Assisi'li Françesko](#)'nın [stigmatayı](#) La Verna'da almasını temsilendir.^[3] Girişin diğer tarafında Aziz Roch ile ilerisinde Meryem Ana ve [İsa](#)'nın [Yusuf](#)'un ölümünde yanında oluşu görülmektedir.^[3]

Haç yolu, Padovalı Aziz Antonio heykeli ve [vaftizhanedeki](#) duvar resmi, Fransiskaner Peder Alberto Farina tarafından 1959 yılında yapılmıştır.^[3]

[Apsisteki](#) iki [vitray Alman ekolüne](#) aittir ve Assisili Francesco ve Azize Klarayı temsil eder.^[3] Kilisenin içinde, 18. ve 19. yüzyıllardan (çoğu İtalyanca veya Latince) birkaç yazıtlı mezar taşı, zengin Levanten ailelerini, kilisenin hayırseverlerini, piskoposları ve Konstantinopolis'teki Avrupa uluslarının konsoloslarını hatırlatır.^[3]

ORTAKÖY MEYDANI

Antik çağda adının Arkheion (Argion) olduğu söylenen

Ortaköy'ün, [Bizans](#) dönemindeki adı "Ayios Fokas"tır. Semt, adını Bizans İmparatoru [I. Basileios](#) (hükümdarlığı 867-886) tarafından burada yaptırılan Ayios Fokas Manastırı'ndan almıştır.

Bizans İmparatoru [VI. Leon](#)'un

(hükümdarlığı 886-912) sevgilisi Zoe ile buluştuğu Damianu Sarayı'nın Ortaköy'de olduğu; Damianu mevkiine adını veren manastırın ise, İmparator [Teofilos](#) (hükümdarlığı 829-842) ve [III. Mihail](#) (hükümdarlığı 842-867) zamanlarında devletin ileri gelenlerinden olan Damianos tarafından 9. yüzyılda yaptırıldığı ileri sürülür.^[7]

Bugünkü Ortaköy'ün, büyük Ayios Fokas Manastırı'nın bulunduğu yer olduğu anlaşılmaktadır. [Rumların](#) aynı azize ithaf edilmiş bugünkü küçük [Ayios Fokas Kilisesi](#) de Ayios Fokas adındadır. Ayios Fokas Manastırı'nın yeri bulunamamıştır. Bu manastırın yakınında 9. yüzyılda [Ermeni](#) asıllı Ortodoks patriği [VII. İoannis](#) (patrikliği 832-842) veya kardeşi Arsabarios'un (Arşavir) muhteşem bir sarayının olduğu, bu yüzden semtin Arsebera (veya Arsaberu) olarak da ün kazandığı yazılır. Sarayda gizli ayinler ve ahlaka aykırı eğlenceler yapıldığı yolunda dedikodular çıktığı için İmparator [I. Basileios](#) tarafından satın alınarak 150 rahiplik bir manastır haline getirilmiştir. Bu manastırın varlığı (Meryem Ana) Bizans'ın son yıllarına kadar devam etmiştir.

[Türklerin](#) Ortaköy'e yerleşmesi [Kanuni Sultan Süleyman](#) döneminde (hükümdarlığı 1520-1566) olmuştur. Aynı yıllarda [Sadrazam Kara Ahmed Paşa](#)'nın (ö. 1556) kethüdası Hüsrev Kethüda tarafından [Mimar Sinan](#)'a bir hamam ([Ortaköy Hüsrev Kethüdâ Hamamı](#)) yaptırılmıştır. Ortaköy Deresi vadisinin iki yamacına, 16. yüzyılda Türklerin yoğun olarak yerleştikleri görülür.^[8]

17. yüzyılın ortasında dere içinde bir [Müslüman](#) mahallesi, kıyıda ise yalılar vardı. Bu yalıların hiçbirisi günümüze kadar gelememiştir. Bunun başlıca sebebi, [Abdülaziz](#) tarafından 1871'de yaptırılan yeni [Çırağan Sarayı](#)'dır. [Beşiktaş Mevlevîhanesi](#) ve Ortaköy'e kadar uzanan yalılar ortadan kaldırılarak elde edilen uzun ve geniş alan Çırağan Sarayı'nın inşaatına ayrılmıştır. Ortaköy İskelesi ile Defterdarburnu arasında kalan şeritte Mehmed Kethüda Çeşmesi, [Ortaköy Camii](#), sıbyan mektebi ve sahilin gerisinde Rum, Ermeni ve Yahudi esnafların evleri; daha sonra Ortaköy Camii ile Neşetâbâd Sahilsarayı, [Esma Sultan Sahilsarayı](#), [Naime Sultan Yalısı](#), [Hatice Sultan Sahilsarayı](#), Fatma Sultan, Zekiye Sultan yalıları sıralanırdı. [Defterdar İbrahim Paşa Camii](#) 17. yüzyıla ait bir yapıdır.

Ortaköy Meydanı ve çevresi 1989 ile 1992 yılları arasında Beşiktaş Belediyesi tarafından başlatılan proje çalışmaları ile yeniden düzenlenerek bugünkü görünümünü almıştır.

Ortaköy, tarihi kültürel yapısıyla özellikle 1990'lı yıllardan itibaren, gerek İstanbulluların gerekse yabancıların geniş bir ilgi odağı haline gelmiştir. Semt ve özellikle meydanın İstanbul'un ilgi odağı haline gelmesindeki diğer bir etken de, üç dini temsil eden üç anıtsal yapının ([Ortaköy Camii](#), [Ayios Fokas Kilisesi](#), [Etz Ahayim Sinagogu](#)) birbirine yakın olmasıdır. Bunlar, çevredeki özgün yapı gruplarıyla tutarlı bir bütünlük ve uyum içindedirler. Bu üç kültürün bir arada yaşadığı ortamı yeniden eski özellikleriyle ortaya çıkarmak amacıyla kapsamlı bir proje yapılmış, 1990'lı yılların başındaki düzenleme çalışmaları sonuçlandırılmıştır. İlk etapta Ortaköy'ün yeterli olmayan altyapı şebekesi yeniden yapılmıştır. Ortaköy Meydanı çevresindeki dar organik sokak dokusu; yapılarda bahçe olmaması; cumba ve cephe uyumları çevrenin görünümünü değişik kılmaktadır. Evler sosyal yapıdan da kaynaklanan bir farklılık göstermektedir. Yapılan çalışmada bu organik sokak dokusunun, iki veya üç katlı cumbalı dar düşer dikdörtgen pencereli özgün Ortaköy mimarisinin sürekliliğinin sağlanması amaçlanmıştır.^[8]

Meydan ve çevresi, kahveler, gece kulüpleri, barlar, lokantalar, sanat atölyeleri, antika ve hediyelik eşya dükkânları ve haftasonları açılan el işi ve sanat (entel) pazarıyla, gece gündüz canlı bir buluşma merkezidir. [Kumpirciler](#), [wafflecılar](#) ve [gözlemeciler](#) de Ortaköy'e has mekanlardır.

Bununla birlikte hem sahilyolu, hem [Barbaros Bulvarı](#)'na uzanan Palanga Caddesi, hem Dereboyu Caddesi, hem de [Ulus](#)'a çıkan [Portakal Yokuşu](#) gibi önemli ulaşım akslarının kesişim noktası olduğu için ziyaretçi yoğunluğunun arttığı zamanlarda hem trafik hem de park sorunu yaşanmaktadır. [15 Temmuz Şehitler Köprüsü](#)'nün Avrupa'daki ayağı Ortaköy'dedir.

Yapılar

[[değiştir](#) | [kaynağı değiştir](#)]

Ortaköy Meydanı, 19. yy. [Osmanlı sivil mimarisinin](#) özgün örneklerini barındırır. Ortaköy'e bugünkü çehre ve özelliğini kazandıran, meydanının en belirgin ve egemen mimari ögesi halk arasında [Ortaköy Camii](#) olarak bilinen Büyük Mecidiye Camii'dir. Cami, [Sultan Abdülmecit](#) tarafından Mimar [Nigoğos Balyan](#)'a 1853 yılında yaptırılmıştır. Abdülmecid, Ortaköy'ün imarına önem vermiş, Ortaköy Deresi üzerine, bugün artık olmayan köprüyü, sahilde iskelenin güneyindeki mermer sütunlu karakol binasını da yaptırmıştır.

Meydandaki cami kadar eski ve önemli bir başka eser de 1723 tarihli [Damat İbrahim Paşa Çeşmesi](#)'dir. Sahilde ahşap temeller üzerinde oturan çeşme, zamanla dolgu ve zemin oturmasından çökmüş, toprak seviyesinin 1,5 m altında kalmıştır. Beşiktaş Belediyesi tarafından, Ortaköy Meydanı ve çevre düzenlemesi çalışması sırasında, kahvelerin arkasına sıkışmış ve görünmeyen çeşme, caminin karşısına taşınarak, toprak

altında kalan su teknesi ve musluk etrafındaki selvi motifli taşı ortaya çıkarılmış, restorasyonu yapılmıştır.

Meydanda, Sütçü Ali Sokağı önünde kahvelerin yanında küçük Hamidiye Çeşmesi (Saka Çeşmesi) vardı. Hamidiye su şebekesinden dağılan kol, eski hamamın önündeki Saka Çeşmesi denilen bu döküm çeşmeye ulaşırdı. Bu çeşme daha sonra kaldırıldı ve su yolu kapatıldı. Meydandaki demir döküm çeşme, Yıldız'dan alınarak onarılmış, 1992'deki meydan düzenlemesi çalışmaları sırasında şimdiki yerine konulmuştur. Meydandaki diğer bir küçük çeşme ise cami girişinin yanında, avlunun önündedir.

Meydanın arka sokağı ve Muallim Naci Caddesi'nde girişi olan [Ayios Fokas Kilisesi](#) 1856'da yapılmıştır. Bizans döneminde bölgede bulunan manastırın adını yaşatmaktadır.

KÜLTÜREL MİRASA KONU YERLERDE DAVRANIŞ KURALLARI

Deneyiminizi geliştirmek ve Türkiye’de yer alan kültürel mirasa konu alanları koruyarak gelecek nesillere taşımak adına Lütfen aşağıdaki kurallara uyalım.

- İbadethane girişlerinde; şort-etek gibi dizlerinin üzerinde açıkta kalan ve omuzları açıkta bırakan giysiler giymek ve yüksek sesle konuşmak müzik dinlemek kutsal mekânlarda yasaktır.
- Din önderleri, çocuklar ve tanımadığınız kişiler ile fotoğraf ve video çekmek için lütfen izin isteyiniz. İzinsiz çekim yapılması yasaktır.
- Anıtlar ve tarihi eserlerin olduğu bölgelerde -Oyma ve kırılğan yüzeyli eser ve anıtlara oturmak ve yaslanmak yasaktır.
- Arkeolojik eserlerde yer değişikliği yapmak-taşımak-dokunmak ve bu eserlerin satışı yasaktır.
- Alkol ve sigaranın içilmesi yasak olan bölgelerde tüketilmesi yasaktır.
- Çocuklara para-şeker vermek dilenmeye teşvik eder. Çocuklara yardım etmek istiyorsanız lütfen tanınmış hayır kurumlarına bağış yapınız.
- Kamuya açık alanlarda cinsel organı açıkta bırakacak şekilde teşhir etmek kesinlikle yasaktır ve cezaya tabidir.
- Tehdit altındaki yaban hayatı türlerinden Üretilen yasadışı ürünler / hediyeelik eşyalarının satın alınmasından kaçınılmalıdır.
- Çevreyi ve doğayı kirletmek kesinlikle yasaktır. Tespit edilmesi durumunda cezaya tabidir.